

Invloed der Duitsche arbeidersverzekering op de volksgezondheid,
door Dr. T. BIJLEVELD. Amsterdam, J. H. DE BUSSY. 1902.

Schrijver geeft een vlot geschreven en beknopt (33 blz.) gehouden overzicht van het ontzaglijk veel goeds in materieelen en moreelen zin, hetwelk de verzekering tegen ziekte, ongevallen en invaliditeit in Duitschland voor de volksgezondheid heeft teweeggebracht. De kennismaking met deze brochure kan ieder worden aanbevolen, die zich globaal op de hoogte wil stellen van de verschillende instellingen door de verplichte verzekeringen in het leven geroepen.

Aan het slot wekt Schrijver op tot het stichten van inrichtingen in den geest der Duitsche „Erholungsstätten”, waarvan hij de verwezenlijking bij ons te lande op vele plaatsen mogelijk acht.

DEKNATEL.

PARTICULIERE CORRESPONDENTIE.

DE TUBERCULOSE-CONFERENTIE TE BERLIJN.

Van 22—26 October jl. heeft de eerste conferentie van het Internationale Centraalbureau ter bestrijding der tuberculose plaats gehad te Berlijn. Woensdagavond werden de gedelegeerden officieel ontvangen en Donderdagmorgen had de eerste samenkomst plaats in het Pruisische Abgeordnetenhuis, waar Staats-Secretaris POSADOWSKY de vergadering opende en de buitenlandsche gedelegeerden welkom heette. Hij achtte hun talrijke opkomst een bewijs vóór de eenheid, die ten opzichte van het doel dezer bijeenkomst tusschen alle volkeren heerscht, waardoor de kans op succes des te grooter is. Na de gebruikelijke beleefdheidsspeeches, werden eerst de gedelegeerden der verschillende regeeringen in staat gesteld, ieder op hun beurt een overzicht te geven van den stand der beweging tegen de tuberculose in hun eigen land. Het was maar goed, dat de tijd kort en het aantal sprekers groot was, waardoor niet alle afgevaardigden in de gelegenheid waren hun verslag voor te lezen, niet omdat deze mededeelingen niet interessant waren, maar omdat het dan nog duidelijker aan het licht gekomen zou zijn, dat er geen officieele mededeeling van Nederland was, daar de Regeering het niet noodig heeft geoordeeld een gedelegeerde te zenden. Om te voorkomen, dat er van Nederland in het geheel niets vermeld zou worden — daarvoor is er in ons land toch te veel tegen de tuberculose gedaan — heb ik, als eenige aanwezige Nederlander, aan den Algemeenen Secretaris Prof. PANNWITZ een overzicht gezonden van hetgeen er hier te lande tegen de tuberculose is verricht. Ik kreeg van hem de toezegging, dat het in de acta der conferentie zou worden opgenomen.

Het zou te veel geduld van de lezers vergen, als ik alles, wat op de conferentie behandeld is, uitvoerig wilde mededeelen, want er is in die paar dagen heel wat afgehandeld. Ik zal mij daarom er toe bepalen met te trachten een overzicht te geven.

Na de officieele mededeelingen der gedelegeerden was de eerste dag verder

gewijd aan de bespreking van de middelen waarmede en de wijze waarop de tuberculose als volksziekte moet worden bestreden. VON BAUMGARTEN beschouwde den strijd van het standpunt der pathologische mycologie. Verder werden besproken den invloed, die van de opvoeding der kinderen en van de scholen kan uitgaan, om de publieke opinie te leiden en te ontwikkelen; als verdere middelen werden genoemd het verspreiden van populaire geschriften, het oprichten van poliklinieken, waar vermoedelijke en beginnende longlijders gratis kunnen worden onderzocht, van dispensaires zooals in Frankrijk; er werd gewezen op de wenschelijkheid van voorschriften voor werkplaatsen, fabrieken, enz., kortom voor alle ruimten, waar in een betrekkelijk klein bestek veel personen bijeen zijn, op de noodzakelijkheid het sputum van longlijders onschadelijk te maken en ten slotte werd besproken de verplichte aangifte van gevallen van tuberculose.

Vrijdag was er gelegenheid tot het bezichtigen van de Charité, het Sanatorium te Belzig of het nieuwe Berlijnsche Sanatorium te Beelitz, een inrichting, die zeker tot de meest schitterende kan gerekend worden. Er bestaat gelegenheid tot verpleging voor ongeveer 600 patiënten.

Zaterdag kon men het Instistuint voor besmettelijke ziekten bezichtigen onder leiding van ROBERT KOCH. Dit geschiedde in den voormiddag, daarna kwamen aan de orde de statistiek, de invloed van „Erholungsstätten”, zee-sanatoria, „Invalidenhäuser” en last not least de quaestie van de „Uebertragbarkeit” der rundertuberculose op den mensch.

Deze quaestie en die van de verplichte aangifte waren wel de vragen die op deze conferentie het meest op den voorgrond traden. Zij grijpen dan ook het meest direct in in het maatschappelijk leven. Wat de verplichte aangifte betreft heeft men geen conclusie genomen. Wel gingen er stemmen op om deze overal ingevoerd te krijgen en werd er van de zijde van de landen, waar de verplichte aangifte reeds gedeeltelijk bestaat, beweerd, dat de bezwaren, die men vreesde, in werkelijkheid niet onoverkomelijk zijn, maar algemeen was men van meening, dat deze zaak zoo in eens maar niet te beslissen was en stelde SCHRÖTTER uit Weenen voor, dat een internationale commissie de zaak der aangifte eerst zou voorbereiden alvorens men tot een conclusie zou overgaan. Bij een overhaasting zou er veel kans zijn dat de strijd tegen de tuberculose zou ontaarden in een strijd tegen de tuberculeusen, een gevaar waarop SAUGMANN uit Denemarken gewezen heeft.

Zooals te verwachten was werd ook de quaestie van de eenheid der menschen- en rundertuberculose, die vanaf het Congres te Londen de gemoederen in beweging houdt, met zeer veel belangstelling behandeld. NOCARD in Alfort, en ARLOING uit Lyon waren het voornamelijk, die op grond van eigen onderzoekingen en van die van anderen waaronder die van MAX WOLF, DE JONG, SPRONCK, HOFFNAGEL, tot de conclusie kwamen, dat reeds voldoende bewezen was, dat de tuberculose der runderen overgebracht kan worden op den mensch, en dat het noodzakelijk is, dat de maatregelen gehandhaafd blijven, die men gewoon is te nemen tegen het gevaar, dat dreigt van de zijde van melk afkomstig van tuberculeuse runderen. KOCH, die het laatst het woord had, liet de vraag der eenheid der runder- en menschentuberculose wegens den beperkten tijd buiten beschouwing en bepaalde zich alleen tot de

„Uebertragbarkeit“ van de rundertuberculose op den mensch. Hij bleef de mogelijkheid hiervan ontkennen op grond van het zelden voorkomen van primaire darmtuberculose en van het feit dat de infectie door de huid, zooals deze veelvuldig voorkomt bij slagers en vilders, slechts aanleiding geeft tot locale afwijkingen nooit tot algemeene tuberculose.

Opmerkelijk was dat de Voorziter van het Reichsgesundheitsamt, KOEHLER, die ook een overzicht gaf over de mogelijkheid rundertuberculose op den mensch over te brengen, en tot dezelfde conclusie kwam als KOCH, als zijn meening uitte, dat het toch uoodzakelijk was de gebruikelijke voorzorgsmaatregelen tegen het gevaar, dat dreigt van de zijde van het gebruik van melk afkomstig van tuberculeuse runderen, te blijven handhaven.

Zondagmorgen had de sluitingsvergadering plaats en werd de constitutie van het Internationaël Centraalbureau tegen de tuberculose bekend onder voorzitterschap van Prof. BROUARDEL uit Parijs.

Aan de conferentie was een uitgebreide tentoonstelling verbonden van allerlei voorwerpen en zaken die betrekking hebben op de tuberculose en haar bestrijding. Het geheel was zeer praktisch ingericht met een keurigen systematischen catalogus als wegwijzer, zooals men dat van onze oostelijke naburen verwachten mag.

Hellendoorn, 27 October 1902.

H. W. BOELE.

INGEZONDEN.

ACUUT INTERMITTEEREND OEDEEM VAN DEN HALS DER ZWANGERE BAARMOEDER.

Naar aanleiding van Dr. GEYL's artikel in het nummer van 30 Augustus van dit *Tijdschrift* acht ik de volgende mededeeling gewenscht.

In het begin van 1892 werd ik geroepen bij de vrouw van R. D P. te H. (ongeveer een uur van mijn woning). De vrouw was gravida en had plotseeling uitzakking gekregen. Zonder bepaald te weten, hoe en waar, herinnerde ik mij toch wel reeds vaker een dergelijke waarneming gehad te hebben. Ik stelde geen diagnose, maar schreef evenals vroeger bedrust voor. In het verder verloop der zwangerschap kwam de tumor telkens voor den dag, maar verdween weer bij bedrust. De vrouw behandelde in het vervolg zichzelf. Aan het eind der zwangerschap was het kind reeds geboren, toen ik kwam en bestond mijn hulp in het wegnemen der placenta (25 April 1892). Het kraambed verliep ongestoord en van een tumor was later niets meer te bespeuren.

Twee jaren later, weer tijdens een zwangerschap, herhaalde zich hetzelfde verschijnsel. Ik kwam weder na de geboorte van het kind (9 Mei 1894) en vernam toen, dat na herhaalde bedrust de tumor nu eens gekomen dan weer verdwenen was. Het kraambed verliep als den eersten keer.

Weder een jaar later herhaalden zich dezelfde verschijnselen. Terwijl ik vroeger geen diagnose gesteld had, kon ik nu echter, na lezing van Dr. GEYL's opstel in *Geneeskundige Bladen*, een zeer bepaalde diagnose stellen op hydrops